

הצהרה היסודית של נשיא תוניסיה המסייד במרחב - פותחת פתח לשלום הפעולה השמית של בורגיבה

חון, אלה גם אלה ביקשו להמעיט את חשיבות הנאום. אילו היתה קיימת בישראל ממשלה הן רואה בהשגת שלום ישראלי-ערבי את יעודה העיקרי, כי אז היתה מגיבה על דברי בורגיבה בצורה מהירה ונמרצת. היא היתה נוהגת כשחקן כדורגל שנוקד לו כדור - מפתחת מיתקפה רבת-תנופה, מגלה יוזמה דינאמית כדי לחולל שינוי במצב.

תחת זאת הגיבו הפקידים - כפקידים שהפריעו להם לישון. היתה זאת תגובה מנומנת של איירצון.

"עוד לא קראתי את הנוסח המדויק", אמרה גולדה ביום הראשון. למחרת היום פירסמו "הכתבים המדיניים", המשכתבים את דברי משרד-החוץ, אוסף של דברי-הבאי בלתי-רלבנטיים על יחסי תוניסיה-קאהיר - כאילו אין כל חשיבות לדברים אלא בכך שבורגיבה פגע, בכיכול, בעבד-אל-נאצר. "הכתבים הצבאיים", המביעים את דעת משרד-הבטחון, עוד עלו עליהם. הם רמזו רמזים קודרים, בשם "חוגים שונים", כי נאום בורגיבה עלול להפריע למאמצי הרכש של ישראל, וגם ליוזמה צבאית ישראלית

תיאום עם גורמים בינלאומיים. השבוע, ביום הראשון, הועיק בורגיבה אליו לביירות את שגרירו באלג'יר, בראש באט - ובפאריס. המטרה המוצהרת: סיכום תוצאות ביקורו עד כה. למרות מאבקיו עם דה'גול בשאלת הבסיס בבירטה, ובשאלת ההפקעות, עדיין קרוב בורגיבה לנשיא צרפת. דה'גול רמו לאחד רונה כי הוא מבקש להחזיר את השפעת צרפת למרחב כדי לתווך בין ישראל והערב. בים (ואולי להפך: הוא מבקש לתת כדי להחזיר בצורה זו את השפעת צרפת ל-מרחב).

האם מהווים מאמציו של בורגיבה והמאמץ של בן-יחמד מועין הכשרתי-הקרע לקראת יוזמה צרפתית, כדור-נסיון של דה'גול?

לא פחות מעניינת אפשרות אחרת: שבורגיבה מייצג קודם כל את האינטרס של ה-מערב כולו, ובראש-ראשונה של ארצות הברית. על רקע זה יש חשיבות מיוחדת לכך שנאם את נאומו בירדן, בתיבהית העיקרית של ארצות-הברית במרחב, וכי המשיך משם ישר לביירות, בתיבהית ה-שנייה.

● ההספה לזריקת היהודים לים היא סימנה ריקה. מנהיגי הערבים צריכים לשפר את רמת-המחיה של אורחיהם, תחת להקדיש 70% מתקציביהם לחימוש. ● גם הציונות וגם הערבים עצמם גרמו לטרגדיה הפלסטינית. הליגה הערבית נושאת באחריות רבה עבור האסון. ● היהודים והערבים הם בני גזע אחד, מאז ימי אברהם, יעקב ויוסף, והם חיו בידידות ובאהבה בכל הדורות. גם עכשיו הם יכולים לחיות בצוותא על בסיס של כבוד הדדי, ליצור שלום של אמת תוך שיתוף-פעולה והבנה. ● פתרון השאלה צריך להיות נתון בידי העם הערבי הפלסטיני עצמו. שאר עמי ערב יכולים רק ליעץ.

שום מנהיג אינו נושא נאום כזה על אדמתו של מנהיג אחר, מבלי לקבל מראש את אישורו. אין כל ספק כי בורגיבה הת-יעץ לפני הנאום עם המלך חוסיין - וכי חוסיין נתן לנאום זה לפחות אישור אילם. בכך אין פלא - זה חוסיין הוא היום המנהיג הערבי המעוניין ביותר בשלום. כבר לפני שנה נשא באמריקה נאום סנסציוני, שלא זכה כמעט להד ב-ישראל, בו הביע גבר

נשאר רק ספר אחד בין שתי התוכניות: בעוד שהפעולה השמית קובעת, כתנאי בל-יעבור, שישראל תצטרף לפדרציה כמדינה רי-בונית ועצמאית, דיבר בן-יחמד על ישראל ש-לא תהיה מדינה ריבונית ואוייבת. אך קרוב לוודאי כי בן-יחמד השתמש בניסוח מעורפל זה כדי לסכר את אוזן הקורא הערבי. הוא יודע היטב כי אין כל סיכוי לכך שישראל תתיר אי-פעם מרצונה על ריבונותה.

"ישנם מדינאים החושבים..."

יום שוב לא ייתכן כל ספק בכך שמאמר זה היה כדור-נסיון של בורגיבה, לקראת מסעו במרחב. שבועיים אחרי פירסום המאמר המקורי, סירסם זין אפריק שורה של תגובות ערביות (וגם מאמר שהופיע בכתב-עת מפ"מי ביש-ראל). סיכם אותן בן-יחמד עצמו: "התוכנית עוררה, פה ושם, תגובות עוינות ואחיליות, והאשמות שגורות. אלה היו מעטות, והן באו כולן מאנשים בעלי השכלה מועטה, שאיש אינו מייחס להם חשיבות או משקל, או מעתונים קטנים שאין להם כל השפעה.

ל... אף אנן מתיימרים לחשוב שאנו המצאנו רעיון זה של פתרון. יהודים רי-עבים רבים דמינו אותו וחושבים עליו. וכותנו היחידה היא שניסחנו אותו פומבית בכתב."

ובפסקו האחרון, כמה מלים שהיו צרי-כות כבר או לעורר מחשבה רבה: "ישנם מדינאים חושבים, כמונו, שאין זה עניין של הווייה, כפי שאפשר לחשוב לכאורה. הזמן ריפא גם פצעים אחרים."

השבוע נסתברה זהותו של אחד המדינאים האלה: בורגיבה.

אל-חביב בורגיבה יכול להרשות לעצמו להגיד את האמת, כי איש אינו יכול לער-ער את מעמדו כמנהיג ערבי לאומי ואר-טנטי. הוא המנהיג הבלעדי של העם התר-ניסי - האדם שעמד בראש מלחמת-שיחור-רו, שהלך לכלא, שהשיג את העצמאות, ש-תמך ללא-היסוס במלחמת-השיחור של אל-ג'יריה השכנה, שגירש את הצרפתים מן הבסיס הימי האדיר בבירטה, ושלא חשש להרגיזו לאחרונה את דה'גול על-ידי הפקעת רכוש המנצלים הצרפתים בתוניסיה.

אחרי שהכשיר את הקרקע בשבועון ה-מקורב אליו, יצא לפני שבועיים למסעו. הוא ביקר בקאהיר, נתקבל על-ידי גמאל עבד-אל-נאצר כגיבור. לנגד עיניו שמנה ר-סלתה של קאהיר ישב אל-חביב ליד גמאל, בתא המלכותי של בניין האופרה, וארם קולתום הגדולה הושיטה לו את ידה ושרה "יא חביבי" לאחר מכן נסע לסעודיה, וכה לקבלת-פנים מלכותית מצד פייצל.

אין ספק שבקאהיר ובריאד הפנו האורח והמארחים את השיתה לאותו מאמר, ביררו את דעותיהם. יש לכך משמעות רבה, כי בהגיעו לירושלים העתיקה כבר ידע אל-חביב מה דעתו של עבד-אל-נאצר על דעו-חיו.

יתכן מאד שהתרשם כי אין ה-מיצרי מתנגד לקיימת-חשבה זו.

אי-אפשר לזרוק לים!

כך הורם המסך על המערכה הבאה: מסיבת-העתונאים של בורגיבה בעיר ה-עתיקה. גם תוכנה וגם מקומה היו חשובים. הפעם ניסח בורגיבה את הדברים בצורה קצת אחרת. אך הדמיון בתוכן הדברים, וגם בכמה מן הנוסחות, לא הותירו ספק כי הכוונה לאותה תוכנית עצמה.

יעקב דבריו הפעם: ● **חלוקת ארץ-ישראל, אינה גרועה כלל". בכך הציע להכיר בקיום ישראל, וגם בגבולותיה ה-נוכחיים.**

● תוכנית הפעולה השמית, הן במקורה והן במאמרו של עורך העולם הזה שפורסם בשנתו על-ידי ז'יפול סארטר, היתה מונחת לפני בן-יחמד. כן קויים בוועידות פירנצה מנע אוישי בין עורכי זין אפריק ועורך העולם הזה.

קצת מים קרים

בעניין יובלי-הירדן. לפי אותו הגיון אפשר היה להגיד: השלום הוא רע, כי הוא מפריע לקניית נשק.

קשה, כמוכן, לדרוש מגולדה מאיר ש-תקבל את תוכנית הפעולה השמית. אפילו כשהיא מובעת בפני מנהיג ערבי בכיר. אך אפשר היה לנצל את נאום-השלום של בורגיבה גם מבלי להסכים לכל פרטי מאמ-רו של בן-יחמד. אפשר היה להתייחס אליו כאל נקודת-מוצא ליוזמה חדשה, אך משרד החוץ וממשלת ישראל אינם מסוגלים לכך. כי יוזמה חדשה מתייבת גישה חדשה.

בסוף השבוע נראה כי בורגיבה הצליח כבר במכה הראשונה לאחד את שני חלקי ירושלים. העתונות הירדנית והעתונות היש-ראלית נהגו כאילו קיבלו שניהם פקודה מידי ממשלה אחת. זו גם זו הורידה את עניין בורגיבה מן הפרק.

אך הפצצה שפוצץ בורגיבה לא תשתתק במהרה. היא עשויה לי-פוצץ שורה שלמה של פצצות נוספות.

האם יש קשר בין שליחות בורגיבה ו-שליחות הארימן לישראל? האם זהו מאמץ מתואם למנוע את המלחמה על יובלי-הירדן, לחסום מירוך-חימוש מחדש ולהצמיד את העניינים לקראת הסדר שיהיה יזום על-ידי ירידי המערב בעולם הערבי?

השלום מפריע לרכש

ק לגבי עמדתו של גורם אחד לא היה שום ספק: עמדת ממשלת ישראל. נאומו של בורגיבה היה מאורע מהפכני, אולי היסטורי. אך רוב עתוני ישראל לא מצאו לנכון להקדיש לו אפילו ביום הרא-שון את הכותרת הראשית. למחרת היום כבר נשכת כמעט לגמרי. כמעט כל העתונים עשו יד אחת והתייחסו אליו כאל אפיזודה צדדית.

תגובה זו היתה מודרכת על-ידי ממשלת ישראל, באמצעות "הכתבים המדיניים" ה-מפרסמים את דברי משרד-החוץ, ו"הכתבים הצבאיים" המפרסמים את דברי משרד-הבטי

נות להכיר בקיומה של ישראל ולכרות שלום עימה, אם "תחטל את העחל שנעשה לערביי פלסטיני". הכוונה היתה לפתרון בעיית-הפלסטים.

חוסיין נשא נאום זה, בשעתו, מייד אחרי ביקור בקאהיר. בור-גיבה נשא אף הוא את נאומו ה-שבוע אחרי ביקור בקאהיר. האם זה מיקרה?

האם התכתן בורגיבה לעבד-אל-נאצר כי אשר גינה את הדמוגים חסרי-האחריות, ה-מסיפים למלחמתו או אולי נכון ההיפך: שנאם את נאומו דוקא תוך הסכמה עם עבד-אל-נאצר, והתכתן במילות-הגנאי שלו לשליטי סוריה? ואכן - מכונת-התעמולה העצומה של קאהיר לא הופעלה נגד בור-גיבה למחרת היום.

ווינגטון-פאריס-ירושלים

והי רק שאלה אחת. שאלה חשובה עוד יותר היא אם פועל בורגיבה מתוך